

K politickovýchovné činnosti v ČSLA po XIV. sjezdu KSČ

XIV. sjezd KSČ znamenal nejen význačný podnět pro rozmach pracovní aktivity našeho lidu, ale i naléhavou výzvu ke zkvalitnění účinnosti politickovýchovné práce. Zejména tím, že stanovil hlavní úkoly vojenské politiky strany do XV. sjezdu KSČ a tím, že podtrhl vzrůstající nároky na výchovu nové generace, představuje XIV. sjezd závažnou obsahovou směrnicí pro vojenské vychovatele naší mladé generace. Na nich spočívá nezastupitelná odpovědnost za světonázorovou, morálně politickou a charakterovou orientaci této dospívající generace, která postupně nastupuje k řízení závažných politických a hospodářských úkolů v našem státě.

Naléhavý požadavek dalšího zkvalitnění komunistické výchovy v armádě XIV. sjezd KSČ zvýraznil jako žádoucí předpoklad zvýšení nároků na bojovou připravenost naší armády. Politickovýchovné působení v armádě je povinno trvale objasňovat a rozvíjet tezi o socialistické armádě jako o politickomocenském nástroji socialistického státu. Stát je nástrojem třídní moci. Socialistický stát plní funkci nástroje třídní moci dělníků, rolníků a ostatních pracujících. Socialistická armáda jako součást pracujícího lidu chrání jeho

zájmy. Stupeň její bojové pohotovosti je i výrazem účinnosti politickoideové a politickovýchovné práce. Požadavek oddanosti socialistickému zřízení má tedy svůj hluboký třídně politický obsah. Předznamenává světonázorové nároky na politickovýchovný systém socialistické armády, jehož podstatou a klíčovým požadavkem je marxisticko-leninská světonázorová orientace velitelského sboru armády. V tomto smyslu i zásada spolupráce všech armád socialistického světa je budována na jednotném marxisticko-leninském světonázorovém systému, jehož nositelem je především velitelský sbor každé jednotlivé armády, která tvoří obranný systém socialismu.

Na velitelském sboru záleží, zda socialistická armáda splní své poslání, nakolik její příslušníci budou oporou socialismu jako vojáci i jako občané, nakolik bude svěřená součástí nositelem porozumění s ostatními bratrskými armádami při společných cvičeních nebo při spolupráci jiného druhu.

Přesto, že řada stranických a státních činitelů, autoři s vědeckou i pedagogickou erudicí, se ke zvláštnostem vývojového stadia, kterým prochází mladý člověk po

dobu vojenské základní služby, vyslovovali, setkáváme se rok od roku s opakujícími se nedostatky, i místy s menší zodpovědností za politický a duchovní vývoj mladého člověka u vojenských vychovatelů, než požadujeme v socialistické armádě.

Drtivá většina naší mládeže přichází do armády s odhodláním upevnit své socialistické přesvědčení, převzít zkušenosti svých velitelů a politických pracovníků, respektovat jejich názory na soudobý svět a jeho zákony, naučit se pokrokově, z třídních hledisek dělnické třídy řešit své vlastní postoje v zásadních otázkách. Nebývá vždy vinou mladého člověka, že odchází z vojenské základní služby s rozpaky nad svými původními představami a v rozporu se svým předsevzetím.

Domnívám se, že zamyšlení nad aktuální politickovýchovnou problematikou, tak jak ji hutně vyjádřil XIV. sjezd KSČ a nepochybně bude hodnotit její výsledky sjezd budoucí, není nikdy dost.

Náléhavým úkolem politickovýchovného působení v armádě je požadavek rozvíjení komunistické výchovy našich vojáků. Zjevné výsledky a účinnost komunistické výchovy se ukáží ve stupni pevnosti morálního politického stavu vojsk, v pochopení a projevech socialistického vlastenectví, oddanosti socialismu a proletářskému internacionalismu a ve vztahu k poslání a cílům Varšavské smlouvy.

Komunistická výchova je složitým procesem, v němž působí, se zatím nedocenující účinností, bezpodmínečný osobní příklad a morálně politické kvality vojenského vychovatele, jeho náročnost a ukázněnost, příkladnost v rodinném životě, pochopení podstaty a psychiky člověka a mentality jedince s jeho neopakovatelnými rysy a nároky na konkrétní přístup. Je zbytečné hovořit o komunistické výchově, není-li při teoretické a ideologické přípravě našich vojáků věnován dostatečný důraz a čas na osvětlení předností socialismu a komunismu, historických podmínek, za kterých vznikla jeho idea i skutečnost a boj dělnické třídy za jeho uskutečnění,

bez znalostí problematiky politických a vojenských tradic státu a armády. Obsah a smysl komunistické výchovy připomněl XXIV. sjezd KSČ a pokud jde o armádu, podnětné myšlenky představitelů Sovětské armády¹⁾ ukazují neoddělitelné sepětí výchovné práce, komunistického přesvědčení s bojovou pohotovostí Sovětské armády a v tomto smyslu představuje tento pohled metodologický návod i pro náš vlastní postup v ČSLA. Ukazují-li oba význační autoři na význam bojové pohotovosti armád Varšavské smlouvy v třídně rozděleném světě, znamená to i pro nás úkol docenit význam vojenských, bojových kvalit jako významné složky působení na vojáka a kritérium ocenění jeho komunistických kvalit. Doceňme v komunistické výchově ten prvek, který spojuje armádu se společností, připravuje vojáka pro budoucí život v socialistické společnosti, kterou chceme, aby svými nejlepšími fyzickými a duševními schopnostmi budoval. Bude-li obsah a etapa komunistické výchovy v armádě promyšleně využita, budou morálně politické postoje, kázeň a vysoká bojová připravenost přirozenými důsledky pochopení obsahu, smyslu, přesvědčivosti a upřímnosti našeho armádního výchovného vlivu.

Značná úloha připadá v komunistické výchově učitelům, kteří „jsou nezastupitelní v odpovědnosti za výchovu mladé generace a mají rozhodující úlohu při plnění výchovných a vzdělávacích úkolů každé školy“.¹⁾ Učitel musí splňovat náročné politické a odborné parametry stanovené usnesením předsednictva ÚV KSČ Ke kádrové a personální práci ze dne 6. 11. 1970 v obecně platných kritériích pro hodnocení kádrů²⁾. Učitel na úseku marxismu-leninismu a společenských věd má být

1) A. A. Grečko: Projev na shromáždění pracovníků ideologické fronty Sovětské armády dne 15. října 1971, *Kommunist vooružonnych sil* 1971, č. 22, str. 3–14, Moskva 1971.

A. Jepišev: Za vysokou účinnost ideologické práce, *Kommunist vooružonnych sil* 1971, č. 23, str. 3–11, Moskva 1971.

1) Srv. Protokol XIV. sjezdu KSČ, Svoboda Praha 1971, str. 583.

2) Usnesení předsednictva ÚV KSČ Ke kádrové a personální práci ze dne 6. 11. 1970, str. 6. Vydalo odd. ÚV KSČ spolu s redakcí *Života strany*, Praha 1970.

angažovaný pracovník, nesmiřitelný, teoreticky fundovaný ideový odpůrce všech marxismu-leninismu cizích a nepřátelských názorů. Angažované postoje vyžaduje učitel v učebně výchovném procesu, v badatelské, propagandistické, publikační a jiné činnosti. Neměl by ovšem spolehat na to, že jeho výklad na posluchárně či učebně posluchači či žáci automaticky pochopí. Lidské chápání, obsahové ztotožnění s přednášenou látkou je několikaetapový rozčleněný proces, který začíná přednáškou, pokračuje vlastním prostudováním přednášky či zadané literatury, opakováním, memorováním a vyúsťuje teprve tehdy v osvojení přednášené myšlenky. Učitelé na vojenské škole a vojenských středních odborných školách by měli více než dosud pracovat se svěřenými posluchači či žáky v mimovýukové době, znát jejich otázky, odpovídat na ně a vážit si toho, že jsou právě jim dotazy k odpovědi předkládány. Zatím všichni učitelé ve vojenských školách nedoceňují trvalou součinnost s náčelníky, s výborem ZO KSČ nebo SSM o individuálních přednostech a těžkostech soudruha, kterého lidé jeho věku a zálib znají blíže z kolektivu, ve kterém žijí a pracují. Životní a pracovní podmínky v armádě neobvykle účinně působí na výsledky výchovy. Vojenský kolektiv je jejich spolutvůrcem.

Učitelé na úseku marxismu-leninismu a společenských věd v armádě zatím namnoze nedoceňují vojenská hlediska výchovy posluchačů, nenašli si dosud čas na formy a metody promýšlení a rozpracování naléhavých vojenskopolitických otázek. Nejde jen o osvětlování postulatů marxisticko-leninského učení o válce a armádě, o vojenské stránky mezinárodně politických a mezinárodně ekonomických vztahů, ale o další osvětlování nových politických a ekonomických jevů, spjatých s rychlým rozvojem vojenství, metodologická hlediska přístupu k novým jevům ve vojenství, dialektický pohled na úlohu armád a vojáků v soudobé válce z hledisek třídních cílů ozbrojeného zápasu a jistě mnoha dalších.

Komunistickou výchovu v armádě však neuskutečňují pouze učitelé marxismu-leninismu a společenských věd, i když jejich místo v systému výuky a výchovy je nezastupitelné a neobvykle významné. Komunistická výchova není jen politické školení a vzdělávání, které jsou jen důležitým předpokladem výchovy. Bohaté formy a metody účinné výchovné práce při formování vojáků čs. lidové armády je povinen si osvojit každý velitel, náčelník, politický pracovník i vedoucí politického školení mužstva. Učitelé vojenských škol, ač teoreticky formulují pojetí komunistické výchovy šířeji, často opomíjejí různorodost jejich forem a metod.

Zatím u některých vedoucích politického školení bývá situace opačná ve srovnání s učiteli marxismu-leninismu a společenských věd vysokých škol. Doceňují vojenské stránky výcviku, jsou pro ně samozřejmé, a neadekvátně je někteří přenášejí i do forem a metod politické výchovy, která má jiné obsahové a pochopitelně i metodické nároky než jiný úsek činnosti v armádním organismu. Obnovení služební marxisticko-leninské přípravy přináší již kladné výsledky v chápání důležitosti ideologické a politickovýchovné práce v armádě. V novém výcvikovém roce však více než doposud by měli účastníci marxisticko-leninské přípravy se vracet k dílům klasiků marxismu-leninismu a studovat jejich vědecké a teoretické práce zejména díla V. I. Lenina. Politickovýchovné působení se často míjí účinkem pro ten prostý fakt, že výchovu uskutečňuje vojenský vychovatel stereotypně, oplývá frázemi a formalismem. Hluboce podceňuje své podřízené ten velitel, náčelník nebo vedoucí PŠM, který se domnívá, že brzy nejsou odhaleny jeho vlastní mezery ve znalostech, či formalistický přístup k výchově podřízených. Nedílná velitelská pravomoc a platné řády v ČSLA skýtají našim velitelům a náčelníkům bohaté možnosti politickovýchovného působení od otcovské rozmluvy až po kolektivní formy práce. V těchto zvolených opatřeních

necht velitel, či náčelník nepřestane být funkcionářem své úrovně [mám na mysli, že způsob dosahování politickovýchovného efektu za cenu podbízení je nedůstojný], ale ať je při nich komunistou nebo mládežníkem či vojenským vychovatelem, který rozumí nejen vojenské organizaci, ale i smyslu, existenci a poslání socialistické armády, rozumí politice KSČ a dokáže ji obhájit a o její správnosti přesvědčit — prostě slovy XIV. sjezdu KSČ — dokázat zvítězit v boji o myšlení svých podřízených. Doceňme skutečnost, že při výchově vojáka spolupůsobí celé prostředí, v němž žije a pracuje. Na tuto důležitou okolnost účinné komunistické výchovy mají rozhodující vliv velitelé, političtí pracovníci, ale nemalé místo je svěřeno stranickým organizacím a organizacím mládeže. Výchova prací při každodenním výcviku a zaměstnání, soustavné usměrňování a vedení vojáků osobním příkladem, kritikou, hodnocením a radou, prověřuje, jak se poznatky a zkušenosti uplatňují v praxi.

Požadavek neustálé bojové pohotovosti socialistické armády zahrnuje jak svoji vojenskoodbornou tak politickovýchovnou stránku. Rovina vojenskoodborná nárokuje vypěstování návyků vojenskoodborné a vojenskotechnické povahy, zdůrazňuje odborné stránky kázně, vytrvalosti, bdělosti a ostražitosti, zatím co vojenskopolitická hlediska bojové pohotovosti zhrnují především stupeň světonázorové výchovy vojáků jako realizaci jednoho z hlavních požadavků vojenské politiky strany v ČSLA, politická kritéria vojenské kázně, bdělosti a ostražitosti a řadu dalších ukazatelů, vycházejících z postulátů vojenské politiky strany. Vojenská politika strany také vymezuje všechny funkce, které socialismu oddaná a na jeho obranu připravená armáda má plnit, jak již připomenul XIV. sjezd KSČ.

Považujeme pro bojovou pohotovost v ČSLA za rozhodující hluboké pochopení marxismu-leninismu především veliteli a náčelníky tak, aby přispělo k trvalému a

účinnému uplatňování vedoucí úlohy strany na všech stupních života naší armády.

Jestliže XIV. sjezd KSČ v těchto souvislostech neopomenul zdůraznit požadavek dalšího zkvalitňování stranickopolitické práce v armádě, znamená to přesvědčení strany, že její vojenská politika bude v ČSLA realizována, a to především cestou intenzivní a konkrétní politické práce ve veliteli, náčelníci, stranických organizací a orgánů, v družném úsilí všech těchto článků a složek, které vedoucí úlohu strany v armádě jsou povinny prosazovat a mají důvěru strany k tomuto poslání.

Udělejme vše, aby všichni činitelé vytvářeli podmínky pro vedoucí úlohu Komunistické strany v armádě. Tak bude i obsahově splněn smysl existence armády za socialismu — být politickomocenským nástrojem socialistického státu, hlavním účinným a především pohotovým třídním prostředkem naší státní nezávislosti a socialistického zřízení.

Kdybychom měli závěrem shrnout aktuálnost myšlenek a závěrů XIV. sjezdu KSČ pro politickou výchovu v armádě, můžeme stručně rekapitulovat to, co bylo řečeno. Necht si každý vojenský vychovatel uvědomí své význačné výchovné poslání dané tím, že má právo vychovávat občany socialistického státu. Necht docenit, že vychovává své budoucí podřízené jako soudruhy v boji v politickém i vojenském slova smyslu. Jen díky síle Sovětského svazu, jeho ozbrojeným silám a zahraniční politice nemusela naše armáda po II. světové válce dosud bojovat. Třídně rozdělený svět a politika imperialismu však nabádá k bdělosti a ostražitosti a pohotovosti. Naše armáda zabezpečí klidnou budovatelskou práci našeho lidu, avšak nepodcení ani svou politickou připravenost, jak žádal XIV. sjezd naší strany a jeho závěry.

Mnohé již bylo od XIV. sjezdu KSČ v armádě vykonáno, politická výchova však představuje natolik klíčový a nepřetržitý proces, že jej nelze přejít jakýmkoli stupněm sebeuspokojení.